

**EKİM AYI
2023**

Rehberlik Bülteni

SO RUM LU LUK

***Bilinçli Aileler
Sorumluluk Sahibi Çocuklar***

FERHATLAR
Eğitim Kurumları

Anaokulu - İlkokul - Ortaokul

Hepimiz kendine yetebilen, iletişim becerileri kuvvetli, problem çözme becerileri gelişmiş, özgüveni yüksek çocuklar yetiştirmeyi arzularız. Kısaca sosyal becerileri gelişmiş çocuklar yetiştirmeyi amaçlarız. Peki bizler çocukların sosyal gelişiminin en önemli basamaklarından biri olan sorumluluk alma davranışı hakkında ne biliyoruz? Çocuğumuzun sorumluluk almasına fırsat veriyor muyuz? Bu ay bültenimizde çocukların kişilik gelişiminde oldukça önemli bir yere sahip olan sorumluluk bilincine odaklanıyoruz.

Nedir Sorumluluk?

Sözlük anlamı olarak sorumluluk; Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesidir (TDK, 2023). Çocuklarda sorumluluk bilinci ise; erken çocukluk dönemlerinden başlayarak çocuğun yaşına, cinsiyetine ve gelişim düzeyine uygun olarak görevlerini yerine getirmesidir.

Birçok ebeveyn sorumluluk bilincinin önemli olduğu gerçeğini ne yazık ki çocukların okuldan ödevleriyle beraber eve dönmeye başladığı ilkokul yıllarında fark eder. Ancak sorumluluk bilinci bir gecede kazanılabilecek bir beceri değildir. Yıllar içerisinde basamaklandırılarak verilebilecek, süreç gerektiren bir bilinç durumu olan bir sorumluluk, çocuğun doğuştan getirdiği durum değil öğrenerek elde ettiği bir beceridir.

Yapılan en büyük yanlışlardan biri de “özgür çocuk” yetiştirmek için çocuğa hiçbir sorumluluk verilmeden, kural ve sınırlar olmadan çocuğun yetiştirilmesidir. Oysa ebeveynler özgür değil, bağımlı çocuklar yetiştirdiğini çok geç fark eder. Sorumluluk verilmeden yetiştirilen çocuklar ileride:

Kendi başına karar alamayan,

Bağımlı kişiliğe sahip,

Sorumluluktan kaçan

Özgüveni olmayan

Benlik saygısı düşük bireyler olma ihtimaline sahiptir.

Çocuğa sorumluluk vermek, kişilik gelişimini pozitif yönde etkiler. Çocuğun yaşına uygun sorumlulukları alması kendine güvenini artırır, paylaşma ve başarıma duygularını tatmin eder, uzun vadede inisiyatif kullanma, çevresini ve kendini organize etme ve koordine etme becerilerini geliştirir.

Sorumluluk Bilinci

Nasıl Kazandırılır

Sorumluluğu öğrenmek de diğer beceriler gibidir; çocuk ne kadar çok denerse, bu konuda o kadar başarılı olur. Çocuğun sorumluluk duygusunu kazanması için yaşına ve gelişimine uygun şekilde pratik yapmasına izin verilmeli, ona model oluşturulmalı ve uygun davranışları pekiştirilmelidir. Çocuğun evde bazı sorumluluklara sahip olması, gelecekte okuldaki sorumluluklarını da üstlenmesine yardımcı olur. Sorumluluk bilinci kazandırırken çocuğun öncelikle her davranışının bir sonucu olduğunu öğrenmesi gerekir. Örneklendirmek gerekirse 4 yaşında sofranın kurulmasına yardım etmek isteyen çocuğa, anne "Aman dökersen, tabağı kırarsın olmaz! Sen git sofraya otur hadi." der. Bu örnekte artık çocuk yeni girişimlerde bulunmayan çekinen bir birey haline gelir. Bununla birlikte çocuk kendini değersiz ve önemsiz hisseder. Bunun yerine çocuğun sorumluluk alarak sofrayı kurmaya yardım etmesine izin vermeli, çocuk tabağı götürürken düşürse bile ona kızıp azarlamak yerine davranışının sonucunu doğal bir şekilde görmesine olanak tanınmalıdır. Sorumluluk kazandırmanın belli bir yaşı yoktur. Çocuğun kendi başına bir işi yapmaya istekli ve hazır olduğu zamanlar vardır. İşte bu zamanlarda ona sorumluluk alması için fırsat verilmelidir.

Çocuk 3,5-4 yaşlarından itibaren ailenin bir parçası olarak inisiyatif alma girişimlerinde bulunur. Bu girişimlere olanak sağlanmalı, cesaretlendirici ve destekleyici bir aile ortamının hazırlanması sağlanmalıdır. Böyle bir aile ortamı çocuğun kendi kendine yetmesine fırsat vererek öz güvenini ve öz yeterliliğini artırır. Kişiliğine saygı gösterildiğini gören, ailenin bir üyesi olarak sorumluluk almasına izin verilen çocuklar “ben değerliyim” diye düşünür.

Sorumluluk Kazandırmada

5 Temel Adım

Sorumluluk davranışını kazandırmak için atılması gereken 5 temel adımdan bahsetmek mümkün.

1-Bilgilendirme: Çocuğun davranışında istenen değişimin gerçekleşebilmesi için önce, çocuğun bu değişim hakkında bilgilendirilmesi, bunun bir ihtiyaç olduğunu anlaması gerekir.

2-Takip Etme: Çocuk, yapacağı iş hakkında bilgilendirildikten sonra, ona bir süre tanınması ve bu süre içinde işi yapıp yapmadığının takip edilmesi çocuğun sorumluluğu almasını kolaylaştırır.

3-Geri Bildirimde Bulunma: Eğer çocuk kendisine verilen sorumluluğu yerine getiriyorsa, olumlu sözler söylenerek motive edilmesi çocuğun kendine olan güvenini artırır, kendisiyle gurur duymasını sağlar.

4-Hatırlatma: Çocuk sorumluluğu almakta direnç gösteriyorsa ya da yeterince önemsemedi ise yeniden bilgilendirme yapılması gereklidir.

5-Tekrar: Yapılması gerekenlerin sabırlı ve kararlı bir biçimde belirli aralıklarla tekrarlanması çocukta sorumluluk davranışının gelişmesine yardımcı olacaktır.

Çocuğa Yapabileceğinden Daha Fazla Yük Yüklemeysin

Sorumluluk verilirken dikkat edilmesi gereken en önemli şeylerden biri verilen sorumluluğun çocuğun yapabileceği, gelişim düzeyine uygun görevler olmasıdır. Bununla birlikte çocuğun yerine getiremeyeceği sorumluluklar vermek kadar, çocuğun çok kolay yapacağı ve bulunduğu gelişim düzeyine oranla çok kolay olan sorumluluklar vermek gelişimi olumsuz etkileyebilir.

Gelişim Dönemlerine Göre Verilebilecek Sorumluluklar

2- 4 yaş

- Sofrada tek başına yemeğini yemek,
- Tek başına uyumak,
- El-yüz temizliğini yapabilmek,
- Yardımla giyinmek ve soyunmak,
- Kirli kıyafetlerini sepete atmak,
- Kıyafet seçimi, hazırlanacak yemek, gezmeye gidilecek yer gibi konularda karar sürecine katılmak,
- Oyun oynarken nerede olacağını anne babasına söylemek,
- Oyuncaklarını toplamak,
- Anne babaların basit getir götür işlerini yapmak

5 yaş

- Eşyalarına iyi bakmak,
- Temiz kıyafetlerini çekmeceye yada dolaba yerleştirmek,
- Üzerinden çıkardığı kıyafetleri katlayabilmek ve dolabına kaldırmak,
- Telefona gerektiği şekilde cevap vermek,
- Saçlarını taramak,
- Yemeğini yedikten sonra tabağını kaldırmak,
- Basit yiyeceklerin hazırlanmasına yardım etmek,
- Oyuncaklarını toplamak

6 yaş

- Tek başına giyinip soyunmak,
- Sofranın hazırlanmasına ve toplanmasına yardım etmek,
- Yanlışlıkla döktüklerini toplamak,
- Evin toplanmasına yardım etmek,
- Çiçekleri sulamak,
- Sebzeleri yıkamak,
- Kendi ayakkabılarını bağlamak,
- Kendi ayakkabılarının temizliğini yapmak,
- Evden çıkarken muslukları ve ışıkları kontrol etmek, açıksa kapatmak

7 yaş

- Çantasını hazırlamak,
- Ödevlerini yapmak,
- Kitaplarını korumak,
- Televizyon izleme saatine uymak,
- Harçlığını bağımsızca kullanmak,
- Alışveriş malzemelerinin taşınmasına yardım etmek,
- Hava durumuna ve gidilecek yere uygun olarak giyeceklerini seçmek,
- Balkon kapının önünü vb. yerleri sulamak ve süpürmek,
- Kim olduğunu sorarak sokak kapısını açmak,

8 yaş

- Sabahları çalar saatiyle kendi başına kalkmak,
- Hatırlatmadan öz bakımını yapmak,
- Yardım almadan banyo yapmak,
- Yardım almadan kurulanmak,
- Odasını toplamak,
- Odasını, dolabını, yatağını ve çalışma masasını düzenli tutmak,
- Okuldan gelen mesajları anne babasına iletme,
- Dersleriyle ilgili sorumlulukları almak, kimseye söylemeden derslerini düzenli bir şekilde yapmak,
- Kendi kıyafet alışverişinde anne babasına yardımcı olmak,

9 yaş

- İlgilerini belirleyip zamanını planlamak ve günlük programlar yapabilmek,
- Ev dışı yakın yerlere gidip gelmek,
- Evdeki bazı tamir işlerine yardımcı olmak,
- Kendinden küçük kardeşinin yıkanmasına, yardımcı olmak,
- Kendinden küçük kardeşinin beslenmesine yardımcı olmak,
- Arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurmak,
- Alışveriş yapmak,

10 yaş

- Kendi yatak çarşaflarını değiştirmek,
- Listedeki malzemeleri çarşıdan almak,

- Kendi randevularını takip etmek (diş hekimi, spor antrenmanı veya dil kursu),
- Okumak istediği kitapları almak,
- Basit yaralanmalarla başa çıkmak,
- Arkadaşlarını evde ağırlamak,
- Doğum günleri ve özel günleri planlamak ve kutlamak,
- Kimse söylemeden belli görevleri yerine getirmek,
- Komşulara yardımcı olmak,

11- 17 yaş

- Kendi hakkını savunmak,
- Başkalarının hakkına saygı duymak,
- Başkalarının eşyalarına saygı göstermek,
- Makineden çıkan bulaşıkları raflara kaldırmak,
- Eve dönüş saatlerine uymak,
- Anne babası meşgul olduğunda kardeşiyle ilgilenmek,
- Anne babaya evdeki tamir işlerinde yardımcı olmak,
- Evde tek başına kalmak,
- Kendi başına ulaşım araçlarına binmek,
- Toplu yerlerde gerektiği gibi davranmak,
- Bağımsız olarak kendi ödev programını yürütmek,
- Para biriktirip uzun vadede almak istediklerini planlamak

Dikkat Edilmesi Gerekenler

Güzide çocuklarımızın kıymetli aileleri, çocuklarımızda sorumluluk bilinci geliştirmeye çalışırken dikkat etmemiz gereken birkaç hususu şöyle özetleyebiliriz;

Vereceğiniz görev ve sorumluluklar çocuğunuzun ilgilerine uygun olmasın onu motive edecektir.

Birlikte karar verilebilirsiniz

Çocuğunuzun alması gereken sorumlulukları belirlerken çocuğunuzla birlikte karar vermeye çalışın. Örneğin 6-7 yaşlarında çocuğunuzla “Bence artık yatağını kendin toplayabilecek kadar büyüdün. Bundan sonra sabahları yatağını senin toplamanı istiyorum. Bence yapabilirsin. Ne dersin? Hadi gel sana bunu nasıl yapacağını göstereyim.” Şeklinde bir diyalogla çocuğunuza yatağını toplam sorumluluğu verebilirsiniz.

Model Olmaya Çalışın. Sorumluluk kazanımında çocuğa model olmak önemlidir. Ebeveynlerin günlük hayatta kendi sorumluluklarına ilişkin tutum ve davranışları, çocuklar üzerinde etkilidir. Sizin de sorumluluklarınız olduğunu ve bu sorumlulukların doğal sonuçlarını çocuğunuza açıklayabilirsiniz.

Görev dağılımı yapılmalıdır. Ev içinde üstlenilecek görevleri kesin ve net bir şekilde ifade edebilirsiniz. Yoksa çocuğunuz her şeyi kendisi yapıyor-muş gibi bir düşünceye kapılarak şikâyet edebilir. Kardeşler arasında sorumluluk dağılımında adil olunması da oldukça önemlidir.

Gösterdiği çabaya saygı duymaya çalışın. Sorumluluklarını gerçekleştirirken harcadığı çabayı göz ardı etmeyin. Sonuca değil sürece odaklanarak onu motive etmeye çalışabilirsiniz.

Sorunu çözmesi için zaman tanıyabilirsiniz. Çocuğunuz için kararlar vermek yerine, kendi başına düşünmesine ve sorununu çözmesine imkân tanımak önemlidir. Sadece gerektiğinde müdahale edilmelidir. Çocuğunuza yardım etmek isterken, onun sorumluluğunun gelişmesini engelleyebilir. Eğer işin nasıl yapılabileceğini bilmiyorsa ona işin nasıl yapılacağını gösterebilirsiniz. Ama siz, onun adına o işi yapmamaya ve yapılması gereken işlerde mükemmeli beklemeye gayret edin. Yatağını toplamışsa toplamıştır, motivasyonu hak etmiştir; çok güzel toplayamadığının altını çizmeyin.

Sorumluluk sahalarını basamaklandırmanız işi kolaylaştıracaktır. Odanı toplamalısın şeklinde genel bir yaklaşım yerine, önce oyuncaklarını sepete koymalısın, sonra kirlilerini toplamalısın gibi.

Çocuğunuzun yaşadığı olumsuz deneyimlerin öğrenmenin en önemli şartıdır. Çocuğunuzun yaptığı yanlış seçimlerin, hayatını tehlikeye atmadıkça, sonuçlarını yaşamasına izin verin ki onlardan bazı dersler çıkarma fırsatı bulabilsin.

Hata yapmasına olanak tanımalısınız Suçluluk duygusuna kapılmadan hata yapabilme olanağı tanıyabilirsiniz. Eğer eleştirmeniz gerekiyorsa çocuğunuzun değil, davranışını eleştirmeye dikkat edebilirsiniz.

Sorumluluklarını yerine getirmediği zaman ona “tembel”, “pasaklı”, “sorumsuz” gibi kelimeler kullanmamaya dikkat edin.

Çocuğunuzun başarıyı tatmasına imkan verebilirsiniz. “Kendim yaptım.”, “Tek başıma başardım.”, “Ben yapabilirim.” diyebilme fırsatı bulan çocuğun özgüveni desteklenmiş, sorumluluk duygusu artmış, kendi ayakları üzerinde durabilme becerisi gelişmiş olacaktır.

Yapılmasını istediğiniz şeyler karşısında ödül vaat etmemeye özen gösterin. Bu bir rüşvettir. Fazlaca ödüllendirme yapmak yarardan çok zarar getirebilir.

Çocukların yetişkinlerden farklı olduğunu hatırlamaya çalışın. Çocuklardan, yetişkinler kadar sorumluluk sahibi olmalarını beklemek yanlış olur. Ancak çocuğun bir konuda sorumluluğu tamamen üstlenmesi için o işin gerçekten ona bırakıldığını görmesi gerekir. Yapılmayan işler için tekrar tekrar hatırlatmaya devam etmek, söylenmek, nutuk çekmek ya da onun yerine yapmak gibi davranışlar, sorumluluğu anne babanın taşımaya devam ettiğini gösterir. Onlar bunu yapmaya devam ettiği sürece çocuk sorumluluğu üstlenmez.

FERHATLAR
Eğitim Kurumları

Anaokulu - İlkokul - Ortaokul